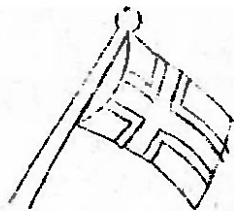

FRITT LAND

Nr. 2 - 2. årg.

Freitag, 5. januar 1945.

KRISEN I HELLAS

For å forstå det som skjer i Hellas i dag, er det nødvendig å se i øynene enkelte historiske kjennsgjerninger som førte opp til den nåværende krise.

Hellas har alltid i særlig grad vært britisk interesseområde. Britiske kapitalinteresser har helt behersket de sentrale næringsgrenene. I det politiske spillet om Middelhavet har Hellas vært brikke både overfor Stalin og framfor alt overfor fransk aktivitet i det østlige Middelhavet. I dag er Hellas mer enn noensinde et viktig støttepunkt i det britiske middelhavsvelde, og man ønsker derfor mindre enn noensinne en politisk nyorientering i Hellas.

Hellas var republikk til 1935 da kongedømmet ble gjeninnført. Men fra 1936 til 1940 var Hellas et av de mest rendyrkede diktaturstyrte land i verden, behersket av en temmelig snever politisk klikk som blindt kopierte og overdrev nazistiske terrormetoder (Metaxas-regimets holdning da krigen brøt ut viste dog dets avhengighet av Storbritannia.) Greskerne førte 1940-1941 sin tapre kamp i diktaturets regulære arme, men det var friheten den kjempet for - frihet fra utro og indre undertrykkelse. Det greske folket som hadde reist seg mot nazister og fascistiske sloss ikke for gjenopprettelsen av sin egen hjemlige fascisme - for folket var et gresk diktatur ikke bedre enn et tysk eller italiensk.

Det Hellas som forlot landet etter okkupasjonen var imidlertid dominert av Metaxas' gamle offiserskamarilja. Enhver eksilregjering som førte en politikk mot denne ville miste sin eneste basis i emigrasjonen.

I hjemlandet fortsatte kampen, dels om restene av den regulære armeen som dannet en sterkt reaksjonær, monarkistisk motorganisasjon EDES, dels gjennom en bred folkelig motstandsbevegelse EAM. Den første ble ledet av oberst Zervas, den annen av Alexander Svolos, med en vepnet organisasjon ELAS ledet av oberst Seraphis. EAM's politiske program var gjenopprettelse av republikken - men gjennom folkets egen beslutning.

Disse to grupper sto i et sterkt motsetningsforhold til hverandre. Men mellom EDES og de greske utenriksstyrker besto sterke organisasjonsmessige bånd, og derfor naturlig også mellom EDES og det britiske hovedkvarter i Kairo. Konsekvensen ble at de britiske styrker som fortsatte å kjempe under jorden i Hellas gikk opp i EDES, og lærte å betrakte EAM som udisiplinerte bander, som satte sine private politiske formål fører nasjonens kamp.

Etter hvert tiltvang imidlertid motstandsbevegelsen seg ved sin egen tyngde allierte anerkjennelse, uaktet EDES' lojale holdning, og de frie greske styrkers ikke lille betydning. Den nye greske regjering som ble dannet i Kairo fikk som sjef den moderate sosialdemokrat Papandreu, som tilhørte EAM's ledelse.

Da Hellas ble befridd sto regjeringen Papandreu seg ned i Athen og begynte sitt arbeide sammen med den britiske overkommende i Hellas under general Scobie. Forfatningsspørsmål og andre politiske prinsippsspørsmål ble skjøvet ut i framtiden.

Så kom kravet om avvepning av motstandsstyrkene, men den regulære armee og ELAS representerte to absolutt diametrale politiske prinsipper. Papandreu forsøkte å finne fram til en kompromissøsning, men noen form for sammenslutning møtte bestandig motstand både fra armeen og den britiske overkommende. EAM var villig til å gå med på avvepning hvis også EDES-styrkene ble avvepnet, videre de greske politistyrker (fra diktaturets tid), og de såkalte "sikkerhetsbataljoner" (i virkeligheten organisert av tyskerne selv). Papandreu gikk med på dette, men Scobie medla vote. Dermed var det klart: Skulle begge styrker bestå hadde man to uavhengige maktsentra i landet som før eller senere ville tørne sammen. Den greske regjering hadde bare et valg: Enten å la britene innsatte en ny (ren reaksjonær regjering), eller de måtte la ELAS avvepne og konsentrere seg om sikringen av de demokratiske prinsipper, og hindre at reaksjonen satte seg fast i politiske maktstillinger.

Så kom konflikten. De 6 EAM-ministre gikk ut av regjeringen, og ledelsen av ELAS besluttet med makt å motsette seg avvepningen. Parole om generalstreik ble sendt ut. Scobie innførte unntagelsestilstand. Regjeringen søkte å gå forsiktig fram, og har hele tiden vært forhandlingsvillig. EDES derimot opptrådte meget provokatorisk og dermed gikk ELAS til offensiv. De er erobret en rekke regjeringsbygninger og satte seg fast på Akropolis. Kong Georg i London nektet etter britisk henstilling Papandreu å gå av. Etter at et britisk ultimatum var blitt avvist av ELAS, gikk greske og britiske tropper til aksjon, og den nye krigen i Hellas var et faktum.

EAM har hele tiden under striden holdt fast ved sin forhandlingsvillighet og søkte bl.a. kontakt med det "liberale", egentlig konservativpartiet, hvis meglingsforsøk imidlertid ble avvist av britene.

I Underhuset har Churchill kraftig forsvart den britiske politikken ved å rette voldsomme beskyldninger mot EAM som han sa arbeidet for "et kommunistisk diktatur. Det greske folket skulle selv få bestemme sin styreform, men inntil det kunne skje, ville briterne ikke sky noe middel for å opprettholde ro og orden. Men har vanskelig for å godta Churchills karakteristikk av den greske motstandsbevegelsen, som "gangsterbander" og "pöbelvelde", som "vil skyte alle som ikke har samme politiske mening". I EAM's ledelse finnes 5 generaler fra den gamle greske armeen, fremtredende liberale politikere og professorer, 3 senatorer og 2 biskopper. Organisasjonens indre oppbygging var gjennomført demokratisk, og dens medlemsblad kom ut i et opplag på 1 1/2 million. Det virker også litt underlig å kalle den greske regjeringen "konstitusjonell" i betraktning av at den greske forfatningen ble satt ut av kraft i 1936 ved et militærkupp. Churchills redegjørelse ble nå den annen side voldsomt angrepet av regjeringskomposisjonen, som hevdet at det var nazismens virkelige motstandere som man nå slo ned, mens den annen part på ingen måte hadde rent papir. Man beskyldte regjeringen for å ta parti i et indre gresk anliggende, for bevisst eller ubevisst å bene veien for reaksjonen og det upopulære monarkiet, og for å øke den anti-britiske folkestemningen i Hellas.

Som i de andre befridde land-er situasjonen naturligvis ikke entydig. Innen motstandsbevegelsen finnes en mengde uansvarlige elementer, og fram for alt sakner en som naturlig er, politisk klarsynthet og erfarne ledere som forstår at man i en slik unormal situasjon først og fremst må vise smidighet, tålmodighet, forhandlingsvillighet. Men synes ikke alltid å ha klart for seg at om man setter sakene på spissen og tar opp vepnet kamp med regulære allierte armeer, risikerer man bare å bene veien for reaksjonen. Endel spontane aksjoner kan vanskelig forsvares f.eks. havnestreiken i Piræus som pågikk mens skip fullastet med matvarer lå ved havnen og folk sultet ihjel inne i byen. Stort sett synes de gamle republikanerne å ta Papandreus parti og general Seraphis billiger ikke de mest ytterliggående ELAS-gruppernes holdning.

Etter Håndslag.

DET FRANSK - RUSSISKE SAMARBEID.

Ved den rådgivende forsamlings utenriksdehatt uttalte utenriksminister Bidault bl.a. at den russisk-franske traktat var et ledd i konstant fransk politikk. Intet kunne være mere nødvendig enn en slik alliansen for å forhindre en ny tysk invasjon mot øst eller vest som ble muligjort ved at øst og vest storsplittet. Stalin og Molotov hadde sagt at Russland ikke akttet å skille oss fra våre allierte. Det er ikke spørsmål om at Frankrike skal gå sin egen vei og heller ikke om noen alliansen eller noen blokk, som Storbritannia eller USA ikke er med på. Frankrike kommer aldri til å skilles fra dem. Alliansen med Russland forhindrer ikke, men lettet tvært i mot at Frankrike avsluttet avtaler med alle land som ble truet med tysk undertrykkelse. Det ville bli nodsett en kommisjon med Paul Boncour som

formann for å granske de avtaler som ble sluttet i Dumbarton Oaks uten at Frankrike var med. Det ville de kunne konstateres om Frankrikes, Storbritannias, U.S.A.'s og Sovjetunionens standpunkter kunne sammenfattes til en helhet så sikkerhet og varig fred kunne garanteres. Sovjetunionen planlegger i løst en av oss godkjent grensergulering, hvorved Øst-Preussen, Pommern og hele det Schlesienske industriområde avstås til Polen som erstatning for de områder Polen avstår ved sin østgrense og i hensikt å berøve Tyskland visse territorier med særlig stor krigspotensial. Vi har tydelig uttalt at vi akter å berøve Tyskland Rhinlandet og det rhin-westfalske bekkent. Hva blir da disse områders status? Spørsmålet interesserer sømlige de allierte. Hva som imidlertid må være sikkert er at styrker fra frie nasjoner skal holde vakt ved Rhinen og at fabrikkene i Rhindalen og Ruhr ikke skal arbeide for den preussiske krigsmaskinen, men først og fremst for å gjøre godt igjen den ideolegge Tyskland har voldt og dernest for alle folks velferd. Frankrike akter ikke å føre noen hevnpolitikk, men vi vil ikke rykke tilbake for noe tiltak, som er egnet til å gi oss sikkerhet for at vi ikke pånytt blir et gissel. De Gaulle uttalte at man i Frankrike ikke kan tenke seg seiren og senere ikke sikkerhet uten en allianse med England. Han karakteriserte tyskerne som "et stort folk som periodisk gjør voldsomme anstrengelser for å beherske andre folk. De to store kontinentalmakter er de mest utsatte. De har svevet i fare hver gang de er skilt fra hverandre, men hver gang de var forenet kunne Tyskland holdes i sjakk.

JULEHILSEN FRA EDEN.

Gjennom "Norsk Tidning" har utenriksminister Eden sendt det norske folk en julehilsen sålydende: Vi vil gjerne uttrykke vår sympati for det norske folk i den tilbede det nå gjennomgår. Vi er redd for at Norges lidelser kanskje kommer til å bli større enn tidligere. Men vi er overbevist om at dette er Norges mørkeste time innen dagen etter gryr. Av historiske, økonomiske og framforalt geografiske grunner må samarbeidet mellom Storbritannia og Norge alltid være intimt. Jeg håper at "Norsk Tidning's" lesere når de vender tilbake til Norge, blir i stand til å overbevise sine landsmenn om at nødvendigheten av et engelsk-norsk samarbeid bygget på felles godvilje og gjensidig respekt for hver nasjons rettigheter og krav forstås klart her i landet. Jeg skal aldri glemme den lojalitet og venlighet som har preget de norske regjeringsmedlemmers samarbeid med oss i løpet av de siste 4 år. Så lenge jeg har ledelsen og det gjelder saker som på en eller annen måte gjelder Norge, så håper jeg også i fredens dager å kunne bevare den vennskapets ånd og den gjensidige forståelse som har preget vårt uhyre arbeid under krigen. Med slike minner fra tidligere dager og med slike håp til framtiden kan jeg si, jeg taler på alle landsmenns vegne når jeg ønsker at alle nordmenn utenfor Norges grenser snart skal få vende hjem til gjenoppbygging og frodelig utvikling og den konstitusjonelle frihets trygge grunn i samarbeid med Storbritannia og verdens andre fredselkende nasjoner.

NORGES LAGER I UTlandet.

Anne Skeug, handelsråd ved den norske ambassade i Washington, har meddelt at Norge i Amerika har lagret 270.000 tonn varer av forskjellig slag, bl.a. 190.000 tonn korn. Det eneste problem er å få dem hjem så fort som mulig, og fordi man ikke kan være sikker på at det skjer tilstrakkelig hurtig akter regjeringen å kjøpe varer i Sverige og fylle de mest trengende, dyrbare behov. London har lagt en plan for vareinnkjøpene. Den er lagt på en 6 måneders basis regnet fra befrielsen, bygget på delvis å fylle behovet av forskjellige produkter og mat, delvis å skaffe råvarer, halvfabrikata, maskiner og verktøy. Skulle det uforholdelige hende at tyskerne totalt ødelegger Norge, må planene gjøres helt om med tanke på meget vanskeligere forhold. Skeug nevnte som en detalj av interesse at USA har lovet levering av maskinelt utstyr for grubene på Svalbard.

Som tidligere meddelt akter statspolitiet i Oslo nå å rette seg sammen etter beste tyske mønster. Imidlertid har et annet sted en uopprinnelig bestemt nå funnet nåde for deres øyne, nemlig strøket mellom Sognsvannsbanen og Sandnessveien. Bliksvartene. Bælgelagene av bus er beuvt i dette område

NYHETENE TORS DAG.

Vestfronten. 1. amerikanske arme foretok onsdag et nytt angrep på nordsiden av den tyske kile i Ardennene og har til tross for sterk motstand hatt god framgang langs spissen av kilen hvor de har tatt en landsby S for Rochefort. Også i området ved St. Hubert og Bastogne har det vært framgang, og en landsby er tatt. - I Saardalen har de allierte ambrot en strokning Ö for Saargemünd. Tirsdag gjorde tyskerne forsök på å trenge over elva Blies. De ble stanset på et punkt, men kom over på et annet sted. Dette framstöt ble imidlertid stanset onsdag. Tyskernes press i Bitsch-området er slakket av. Et tysk angrep N for Kolmar er slått tilbake.

Östfronten. Det store slag i Budapest fortsetter. Russene har satt over Donau og er rykket inn i Post på to steder. Tyskerne er drevet ut av 168 bygningskomplekser. Tyskerne fortsetter angrepene i Komaron-området for å skaffe forsterkninger til Budapest og har hatt noe framgang. Kampene var voldsomme, og tyskerne tok tilbake flere landsbyer. ÖU for Budapest står russerne i kamp på tsjekkoslovakisk territorium.

Italia. 8. arme har hatt en del framgang mellom Senio og Fossa Vecchia, NV for Ravenna.

Flyangrep. 1.100 amerikanske bombefly var onsdag igjen over Tyskland og angrep kommunikasjonsnät nær Karlsruhe, Köln, Fulda og Aschaffenburg. Det britiske flyvåpen angrep tirsdag mål i Ludvigshafen, Nürnberg og Berlin. Onsdag rettet britene to separate angrep mot Gestapo Raxel og Hansa Behäl fabrikk nær Dortmund. I løpet av to uker er det i dag- og nattangrep kaste over 60.000 tonn bomber.

Östen. Amerikanske styrker er gått i land to steder til på Mindoro-öya. De mötte ingen motstand. Flygende kjempefestninger har rettet et kraftig angrep mot Japan, Nagoya i nærheten av Tokio, og Osaka ble angrepet.

Hellas. General Plastiras har på Demaskinos's anmodning nå dannet en ny regjering. Han skal selv være statsminister og sjef for krigsdepartementet. London. Sjefen for den 21. britiske armegruppe har sendt en rapport på 75 sider om tyskernes grusomheter mot sivilbefolkningen i Nederland og Belgia. Rapporten bygger delvis på beretninger fra fanger i to jernbanetog som ble befrikk av innenriksstyrkene. Rapporten omfatter forbrutelser mot forskjellige slags fanger: Jøder, politiske fanger, folk som har vist seg alliertvennlige, personer som har hjulpet allierte flygere og medlemmer av underjordisk virksomhet. Offisererne har besøkt fangeleire, fengsler, gestapns hovedkvarter etc.

Frankrike. Det meldes at den franske här om få måneder vil omfatte 650.000 menn. Ikke medregnet innenriksgruppene som allerede er gått inn i rekkene.

PRESSEKLIPP.

Generaloberst Bela Miklos har etter oppdrag av den provisoriske ungarske nasjonalforsamling i Debrecen dannet en provisorisk regjering. I en proklamasjon oppsifer regjeringen alliansen med Tyskland som to ganger i en generasjons liv har fört en katastrofe over Ungarn. Regjeringen vil hurtigst nå istand väpenstillstand og forplikter seg til å betale erstatning for de materielle skader som landet har voldt nabostatene og Sovjetunionen. Den vil samarbeide med alle demokratiske naboer og anses det som sin viktigste oppgave å mobilisere landets ressursar til kamp mot de tyske undertrykkere og deres håndlangere. Den ungarske sendemann i Stockholm har allerede stillet seg til disposisjon for den nye regjering.

Walter Åkerman medlem av det svenske sosialdemokratiske parti, oppholder seg f.t. i London har uttalt seg til Dagens Nyheter's korrespondent. Han uttalte bl.a.: "Som vanlig har jeg hatt gode og nesten daglige forbindelser med nordmennene. Man kan ikke holde opp med å forbrenns over hvor rent usodvanlig god kontakt de har med hjemlandet og hvor godt underrettet de er om alt i Norge, akkurat nå om forholdene i Nord-Norge. Om dette skyldes særlige forhold eller god organisasjon er vanskelig å avgjøre, men en ting er sikkert: Den norske regjering i London gir sandelig ikke inntrykk av å være noen regjering i landflyktighet. Den arbeider effektivt og praktisk og kan sine ting."

Befolkningen i de befrikkede områder i Finnmark fikk hver 1/4 kg kaffe til jul.